

Siposhegyi Péter

Az emberi tényező

Az első szocializmusban emberi tényezőnek hívták az embert magát. Volt az objektív mindenféle, meg volt, mintegy kellemetlen kísérőjelenséggént az úgynevezett emberi tényező. Az emberi tényező volt a szocializmus fő gátja. Lelke van, eszik, iszik, nemi életet él, időnként gyesre megy. A gép ezzel szemben maga volt a megbízhatóság, nem beszélt vissza, zengett-zúgott, többre is becsülték az embertől.

Most már magam is értem. Így nyár és ősz fordulóján, amikor megszólalnak a sófárok, és a holokausztunokák számára beköszönt elul titokzatos hava, újra megcsodálhatjuk a magyar közélet emberi tényezőjét. Azokat, akik csinálják a mi fantasztikus közéletünket. Érdemes nézegetni őket, változatosak és tanulságosak. Ők maguk a mi csodálatos közéletünk.

A fizetett elemzők egyre azt mondogatják, forró nyarunk volt, s jön a forró politikai ősz. Sajnos nem így van. Idén hűvös nyarunk volt, nem lett sokkal olcsóbb a TTL, sokszor csak nézegettük a vízzel teli Balatont, mert belemenni tüdőirritáló lett volna. Inkább nevezzük groteszknak ezt a nyarat, amit nyilvánvalóan hasonló ősz követ. Mert ezeket az urakat lehet szeretni, de főként nem szeretni, egy valami azonban káros az egészségre: komolyan venni őket. Amikor nekifogtam ennek az irománynak, még úgy gondoltam, az lesz a címe, Panoptikum A-tól W-ig, azaz Antalltól Weklerig. Ez is szép cím, hiszen a panoptikum hősei között ott ez a két úr, s mivel az egyiknek A-val kezdődik a neve, a másiknak W-vel, így nem tehetünk egyebet, mint közéjük soroljuk a többieket.

A - mint fotószalon

A nyár üde színfoltja, hogy megjelent a közéletben Antall Péter. Mindnyájunknak nagy öröm az ilyesmi, szükség van feltörekvő tehetségekre, főként, ha történelmi név viselőjének képzelik magukat. Antall Péter nem kisebb közéleti jelenség, mint a rendszerváltást eltoló nagy miniszterelnök kettes számú fia. Foglalkozását tekintve fényképész. Ez legfeljebb annyiban lehet érdekes, mert egy értelmiségi család fia rendre értelmiségi lesz, kivéve, ha, olyan buta, hogy a felsőoktatáshoz nem juthat hozzá. Nem állíthatom, hogy a magyar portréképészet nagysága nem főhivatalból választotta azt a szép pályát, de azt igen, hogy egykori iskolatársaim közül azok állnak ilyesminek, akiket nagyon nem vettek fel sehová, viszont nem akartak falakat rakni, mert az fárasztóbb.

Igaz, fent nevezett fotográfus egy képét mindenki ismeri, ez pedig az Apám című. Ő fotózta le édesapját, aki ujjával húzza fel a képen szemöldökét, s ezzel a képpel nyerte meg a választást, vagy ha nem is, de megnyerte. Úgy megnyerte, hogy csak úgy zengett. Ebben nem is volt hiba, a kép jó, mert emberünk amúgy a jobbfejű fotóapparátcsikok közé tartozik. Nem egy Capa, de ázó az mindenképpen megvan. S most jön és félti. Félti az atyai örökséget. Van egy tanácsom neki; soha ne húzza le

az ujjáról, mert akkor megmarad. Az atyai örökség nem lehet több, mint egy pecsétgyűrű. Egyéb nincs. Erre a családi ékszerre jól vigyázzon, tegye a gép mellé, és akkor mindig meglesz. Tudom nem erre gondolt. Atyjától örökölte a végtelen szerénységet, a "mi azért vagyunk valakik" érzetét. Ő valamifajta politikai örökségre gondolt. Igaza van, az is van.

Ezen örökség része a bukás iránti alázat. Atyja azt mondta, az első kormány kamikázékormány lesz, s úgy is végezte, mint a kamikázék, azok bátorsága nélkül. A kamikázék nagyon bátor emberek voltak, ő nem volt az. Az örökség része, hogy az ellenfélnek tett ígéret nem számít, azaz hazudozni szabad. Ez is rendben van, az eszme él. Az örökség része a kudarc maga. Nem hiszem, hogy lesz olyan kormányirányító párt az elkövetkezendő ötven évben, amely négy év alatt tízszázalékosra tudja ledolgozni magát. Ez páratlan a maga nemében. Magyar csúcs, de lehet, hogy Európa-csúcs is.

Az örökség része, hogy a volt párt volt vezetői szajréval a kézben távozhattak és nem bilincsben. Ha ez eredmény, akkor óvjuk. Jól óvjuk, mert éppen ma is ők vannak hatalmon.

E hatalmas szellemi életművet óvja a fiatal, bár már inkább koraközépkorú fényképész. Ezért akar maga is politikus lenni. Ha jól érttem, akkor ehhez elvégzett néhány atyjáról elnevezett tanfolyamot, és elnökségi tag szeretne lenni, ami lesz is, hiszen nagy úr a nosztalgia, és az egykori államtitkárokra bizton számíthat. Mint a család elkötelezett híve, figyelmesen hallgattam a leendő nagyság interjóját. Már megjelenése is lenyűgöző. Épp úgy néz ki, mint Löw, a prágai csodarabbi a képeken, ezen intellektuális kinézetet nagyban rontja, hogy időnként meg is szólal. Figyeltem mondatszóveit. Sajnos az egyszerűek mentek, az összetettek kevésbé. A mellérendelő szerkezettel viszont még nagyobb a baj, időnként fennmaradt a levegőben egyik fele a mondatnak, a balos riporter nagy öröme. A. P., az elnökségi nagy-nagy sztárja lesz a jelenleg kormánypárti, kettőhathatól független médiának. Szeretik, mert nem nagyon okos, és ezt néhány egyszerű kérdéssel világossá lehet tenni. Teszi is, már alig várom, hogy az elnökségi tagság megszerzése után egy nagy portrét halassak róla. Addig ingyenes tanácsként javasolnám neki, hogy gondolatban mindig kezdje úgy: mit állítok ebben a mondatban? S ezt húzza alá kétszer, mert azt állítmánynak nevezzük. Sok még a tanulnivaló, de nincs kétségem afelől, lesz még vezető belőle, hiszen éppen annyi intellektusa van, mint egy vezetőnek, hajrá, Péter, csak semmi mosoly. Mert kedves-ségét, kedélyét az atyjától örökölte. Mintha sózott citromot nyalogatna egyfolytában. Igaz, a helyzet, köszönhető a nagyszerű ősnak, nemkevesebb elég pocskék. Kizökönt az idő, s neki kell helyére löködni azt. Atyjának szelleme ott suhan a vár fokán, szerencsére az még nem derült ki, hogy a darab többi része is stimmel, hiszen egy lejárt szavatosságú húskonzervatív világrendben a bűn távolról nézett szörnyűség.

Pósalaky bácsi ilyenkor azt mondotta volt Náci Mihálynak, a hírhedt antiszemita: Ugorgyunk! S ő ugrott a politikai hírektől egészen a gazdaságiakig. Szerencsére már akkor is egy helyütt volt a kettő.

Hatalmas és diadalmas polgári pártom egyik hivatalossága nemrégiben azt mondta nekem, ez nem párt, hanem üzleti vállalkozás. Az igenléstől majd leszakadt a fejem. Igen, ők egy üzleti vállalkozás. Nem úgy, mint mi, a hatalmasak és diadalmasak, a jó Lajossal, a méla Andrással, Ká kettő Szilárdal. Mi szilárdak vagyunk, a mi üzletünk a nemzetért van, a mi üzletünk a nemzet maga, bezzeg azoknak.

Itt van mindjárt a gonosz Demszky. Róla a következőket tudtam meg. Először is háromszázhetvenezren szavaztak a lábukkal, azaz költöztek el Budapestről. Szörnyű. Magam is közéjük tartozom. Az utolsó Fővárosi Tanács idején még Budapesten laktunk, de Demszky polgármestersége alatt elköltöztünk. Szavaztunk a lábunkkal. Azóta szavazhatunk Selmeczi Gabriellára, a szép és okos ifjú asszonyra,

vagy a gonosz Kellerre, aki már nem közpénzügyi, mivel sikerült neki nulla darab ügyben eredményt felmutatni két év alatt, ami valóban nem túl impozáns teljesítmény. Szörnyű ez a Demszky-féle Budapest, annyi szent. Az is tény, hogy mintha lemaradt volna Prága mögött, Bécs messzebb jár, mint régen, jön Varsó, de már hajrázik Kisinyov, bocsánat, Chisinau, és Szkopje is egészen jó hely, Belgrádról nem is beszélve, ott igazi túlélőshow magyarnak lenni. Ez a Budapest nem hasonlít a Kabos-filmek Budapestjére, sem a Gábor Miklós és Petress Zsuzsa által megénekelte boldog nyár Budapestjére, de nem is Krúdyé vagy Brádyé, csupán egy elég koszos és elég nehézkes város, ahol jól lehet lopni és ingatlanokba fektetni. Most olvastam, a Hajógyári-sziget is csatlakozott az Ígéret Földjéhez, nemsokára végre ott is megszólal a légkalapács, és lakópark lesz holnapra a világ. Ez Demszky műve. Nem sok, viszont mi személy szerint nem ezért költöztünk el. Azért költöztünk el, mert egy kis budai lakás árértékelt lehetett venni Budától két kilométerre Nyugatra. Ezért, és semmi másért. Ha lett volna több pénzünk, akkor maradunk. Nem volt, s ebben Demszkynek kevéske a bűne. Utcánkban csupa hasonló kalandor lakik: nem akarták öt BMW árát kifizetni egy darab kettőszáz négysszögöles telekért, melynek olyan nagyszerű panorámája van, hogy tiszta időben látható a Tesco felirat.

Fogjunk rá mindent, amit elkövetett, de ne rá fogjuk, hogy telik az agglomeráció. Egy város vezetőjének nem sok köze van ingatlanárakhoz, azt meg a hülye amerikai filmekből is tudjuk, hogy a középosztály kertés házakban szeret lakni, csak az avantgardőrök maradnak Manhattanban, meg a Szex és New York hősnői. Ennyi a lakosságcsökkenés. Van egy ennél horrorisztikusabb elmélet, de részben front van odakint, részben ma kezdődik az olimpia, tehát ezzel jelenleg nem foglalkoznék. Mindettől még Demszky olyan, amilyen, nulla méter metró, ostoba rendezvények agyontámogatva, de azért hadd írjam ide egy újdonsült barátom, Muszbek Mihály UTE-tulaj mondását, miszerint ha valakit egy viszonylag intelligens városban négyszer megválasztanak, az már valaki. Hallom harcostársaimat, hogy nem azok választották. Ej, ej drága barátaim, minek hülyítsük magunkat, amikor elég hülyék vagyunk anélkül is! De bizony! Sokan az értelmesebbjéből nem szavaztak Latorczaira meg Schmittre. Ilyenek az emberek.

S maradjunk is az SZDSZ-nél, annak duplavés ügyvivőjénél, a Feri-nél. A Feri ledöntött egy mítoszt. Miszerint az SZDSZ szellemi irány, elvakultabbjai sem többek szellemi keretlegénynél. Mert az SZDSZ-t főként ezért vádolják. Ízlésterror, médiatúlsúly, miegymás. Az tény, hogy a "virágozzék minden virág" szerény intelme nem jellemző a városi liberális értelmiségre. Ők abból indulnak ki, hogy nem csupán jobban tudják, amit tudnak, de egyedül ők tudják. Csekélyke kételkedést olvasok írásaikban, annál több méltatlanságot, ha a hozzájuk képest másként gondolkodókról van szó. Valahogy úgy képzelik, övék a bölcsék köve, ők osztják a lapot, mert ők maguk a lap. Hosszú, kemény munkával mostanra érte el a túlfél, hogy már nem egészen így van. De azt kevesen állították, hogy mondjuk Mécs Imre, Rajk László, Pető Iván, Haraszti, Kis vagy Kőszeg meggazdagodott volna. Magyar Bálintnak van egy méretes háza, de nincsenek külföldi cégei, számlája Svájcban, ahogy egy jó politikustól az elvárható. Kuncze már neccesebb a nővér kiadójával, de még ez sem gyalázat. Erre jön a Wekler nevű üzletember, és lerombolja a legendát a szellemileg erőszakos, de gazdaságilag tisztességes közösségről. A történetben az a tragikus, hogy teljesen törvényes. Nincs bizonyítva, hogy W. F. jogosulatlan lett volna. Volt földje, szőleje, mely arany nektárt csepegtetett, meg a volt nejnek néhány pofont, bírósági bizonyítás nélkül. Nem bizonyosodott be, hogy Ferink megfenyegetett volna bárkit is, hogy ha nem, akkor... ez maga a törvényesség. Az nem kétsé-

ges, hogy neki nem kellett senki zsebébe dugni, sem hús, sem annál kevesebb százalékot. Rendben van, megúsza a szokott ejnyével, ami után magabiztosan távozott a tett, azaz a tetemrehívás színhelyéről. A baj azzal van, hogy nem erről van szó. Wekler nem politikus, hanem üzletember. Világnézet és politikai érvrendszer nélkül azért vállalt közszereplést, mert ezzel pénz jár, presszió nélküli kedvezmény. Itt ugyanis, ne feledjük el, nem hitelről volt szó. A hitel sem a Barackfán növekszik, tudjuk, mi kell hozzá a hús százalékon kívül, de itt nem erről van szó. Itt arról van szó, hogy az állam vissza nem térítendő támogatást, azaz adományt adott valakinek, aki a legfontosabb állami intézmény, a Parlament egyik alelnöke. Nem kétféle adományt adott, hanem kettőszázhetvenmilliót. Én is kérek, van szőlőm, bár nem sok, de majd ebből veszek hozzá. Ennyiért bárhol vehetek, s úgyis nagy divat a saját borászat, úzi boldog-boldogtalan, bankelnök és levelező diplomázott médiafőisten. Űzi mindenki, mert elegáns, és nem kell dolgozni érte, hiszen azt a szerencsétlen helyi prolik nagy szakmai tudással megteszik. Beneveznék erre a versenyre, adjanak nekem is ennyit. Na jó, én szerény ember vagyok, feléve beérem. Adjanak százharmincötöt, csak azt ne ősi dák leiben, mert annyim még nekem is van.

Most zavarban vagyok. Mert ha poénkodom tovább, akkor nem tudom elmondani a lényegét. Ha viszont elmondom a lényegét, akkor az vicces. Mert a lényeg az lenne, hogy a Feri-féle kucsébrek döntsék el, mik szeretnének lenni, ha nagyok lesznek. Ha úgy döntenek, hogy méltóságos urak, akkor arra az időre jogszerűen ne pályázhassanak állami pénzre, mert ők maguk képviselik az államot. Ha meg nem bírják ki, akkor maradjanak meg üzletembernek, és akkor a volt feleségüket is nyugodtan verhetik, hiszen ha nem főpofi adja a főpofont, akkor az nagyon nem érdekli a nagyon tisztelt sajtót. Olyan országban lenne jó nézegetni ezeket az urakat, ahol a fent megjegyzett szerény tény nem érdekelné nyomdafestéket, mert akik hatalmon vannak, azoknak eszükbe sem jut ilyesmi. Ez az ország nem ilyen ország, a kettőhetven már megvan, Ferinek ezzel megoldódott, immár köszönhetjük a nagybirtokos osztály tagjai sorában, ami polgári demokráciában igazán nagy öröm... szép pálya. Én igazán nem Kunczétól várnám a stopjelzést, hanem mondjuk egy olyan erkölcsileg számomra tiszta embertől, mint Mécs Imre. Szerényen csak annyit kellene mondania: mi speciál nem ezért vállaltuk a vegzatúrát húsz éve, hogy egyszer így legyen. Vagy erről írjon **Eörsi István**, mivel ő igencsak jól fogalmaz, esetleg témát is válthatna, Orbán Viktor és Kövér László szerintem is izgalmasabb, de az avoni sem csak királydrámákat írt, volt neki szentivánéji álma is, s Wekler épp az oroszlánt kéri magának. Ha nem vigyázunk, vissza nem térítendő szavannát vásárol magának a délies Mecsekben.

Az ilyen szép és természetes történeteknek van előnyös tanulsága is az úgynevezett politikai osztályra nézve. Rájönnek, hogy minden lehet. Ez megint naivitás. Szerintem már rég rájöttek, hogy mindent lehet, csak eddig azt hittük róluk, hogy még nem tudják. Régóta tudják, s ebben még erősíti is őket a jelen.

Izgatottan várom, milyen eredményt hoz a nulla-nullán kívül a Bárándy kontra Demeter ügy. Demeter, aki a hatalmas polgárinak alapembere, korábban korlátozott szellemiségű MDF aktivista, azt a nem keveset állította Bárándy ügyvédéről, hogy találkoztam Kulcsár Attilával. Kulcsárról mellesleg kiderülni látszik, hogy valóban részes a Szász-ügyben, tehát volt elnököt

[...]